

A mi a bibliografiai cikkelyek módszereit illeti, az is sok kívánni valót hagy hátra, még akkor is, ha nem azon szabályokat használjuk zsinórmértékül, melyeket a bruxellesi *Institut* újabban felállított. Legnagyobb fogyatkozása, hogy szerző nem jelezte azonnal szembetűnő, világos módon azt a körülményt, vajjon a leírt könyvet vagy cikket saját szemével látta-e vagy sem. S így nem tudjuk megállapítani, hogy következtelenség vagy tájékozatlanság kifolyása-e például az a körülmény, hogy a rétnagyság, lapszámolás hol fel van tüntetve, hol meg elmaradt. Egy másik nem csekélyebb hiánya az is, hogy a kiadó vagy nyomtató neve sehol sincs feltüntetve, a mi az illető dolgozat feltalálását, esetleges megrendelését éppen nem teszi könnyűvé.

E fogyatkozásokkal szemben dicsérőleg kell kiemelnem szerző azon eljárását, hogy az egyes címek után rövid kritikai megjegyzéseket, esetleg tartalmi kivonatokat, néha ismertetésekre való utalásokat is ad, csak hogy itt is szemére kell vetnem a következetesség hiányát. A XIV. század könyvészete pl. 32 címből áll s ezek közül csupán tizenkettő (tehát az egész anyagnak jó egy harmada) van ilyen — sokszor nagyon is szófukar — jegyzettel ellátva. Körülbelül ez az arány az egész munkában. A mi legsajnálatosabb, éppen a legnehezebben megszerezhető folyóirati cikkek mellől hiányzanak a felvilágosító jegyzetek s ekként éppen nem kimélik meg a kutatót azon gyakran meddő utánjárástól, a mely egy-egy címében sokat ígérő, de lényegileg keveset markoló cikk felhajszolásával jár.

A tetszetős nyomású kötetet két betűrendes mutató zárja be, melyek egyike a címszókat, másika a szerzők s fordítók nevét tartalmazza.

G. P.

Savage, Ernest A. *Manual of descriptive annotation for library catalogues.* London, 1906. Library Supply Company. (Printed by Marlborough, Peustress & Co.) 8-r. V, 3, 155, 16 l. Ára vászonborítékban 5 Sh.

Az angol-amerikai újabb szakirodalmon állandóan végigvonuló vezérmotívum az a gondolat, hogy a közművelődési, ismeretterjesztő könyvtárak jegyzékének elkészítésénél nem szabad beérnünk a könyvek külső leírásával, hanem belső leírásukra is kell törekednünk. Belső leírás alatt itt azt értjük, hogy a pusztá könyvcímeket magyarázó, esetleg kritikai jegyzetekkel látjuk el, a melyek az illető mű tartalmáról, irányáról sőt belső értékéről adnak felvilágosítást. Az ilyen jegyzetkészítésnél: »*descriptive annotation*«-nál számba jöhető szabályokat legrészletesebben eddigelé — tudunkkal — *Savage* fentjelzett műve tárgyalta s foglalta pontokba. A kérdés jelentősége — főleg most, midőn a könyvtárak didaktikai feladatai az érdeklődés homlokterében álla-

nak — kötelességünké teszi, hogy az itt kifejtett eszméket és irányelveket, tömören bár, de lehetőleg a maguk egészében ismer-tessük meg folyóiratunk olvasóival.

A leírás *Savage* szerint hat részből, vagy mint ő mondja, jegyzetből áll. Ezek: 1. a szerzőre vonatkozó jegyzet, mely a szerző kilétéről, állásáról, képesítéseiről szól; 2. a tárgyi jegyzet, mely röviden összefoglalja a mű tárgyát vagy elméletét; 3. a tárgyalásra vonatkozó jegyzet, mely a szerzőnek műve megírásánál érvényesülő szempontjait, irányzatát tárja elénk; 4. a viszonyossági jegyzet, mely azt a viszonyt mutatja, melyben valamely könyv más hasonló tárgyú művekkel áll; 5. a kiadói jegyzet, a leírás azon része, mely a könyv kiadásának történetét foglalja össze.

E jegyzetekhez, melyek tisztán leíró jellegűek, bírálati meg-jegyzések is járulhatnak. Ezek három fajtát különböztethetjük meg ú. m. a szakszerű bírálatok (*expert evaluation*), a midőn az illető mű értékelése a katalógust szerkesztő szakember, vagy szak-emberek munkája; azután az egyszerű idézett bírálatok (*simple reviews evaluation*), a midőn a mű elbírálása valamely szakfolyó-iratban megjelent kritikából vett idézetből áll; s végül az össze-tett idézett bírálatot (*composite reviews evaluation*), a midőn a mű értékelését különböző szakközlönyökben megjelent vélemények együttes idézésével adjuk meg.

A tartalmi leírás szempontjából a könyveket két nagy csoportba oszthatjuk, ú. m. a tudományos és szépirodalmi művek csoportjába.

Lássuk először a tudományos műveket.

Ha ezek czime teljesen meghatározza a tárgyat, annak tárgyalási módját s célját, úgy a felvilágosító jegyzetek bátran elmaradhatnak. Valóban szerzőnk példája:

Jones, R. Elementary algebra to the binominal theorem; with exercises and answers. for London University matriculation students, 1906.

Önmagát magyarázza s felvilágosító jegyzetekre csak akkor szorulna, ha tárgyalási módja eltérne a megszokott sablonoktól. Az ilyen könyvek száma azonban sokkal kisebb, semmint gondolnók.

A magyarázó jegyzetekre szoruló tudományos műveknél a következő szempontokat állítja fel *Savage*.

Egyik legfontosabb eleme a leírásnak a szerzőre vonatkozó jegyzet. Sokszor a szerző kiléte, foglalkozása, életrajzi adatai már előre tájékoztatnak műve értékéről. Lássunk egy-két példát: ifj. *Szinnyi József* és *Velics Antal* mindketten foglalkoznak nyelvhasználatással, de ha műveik jegyzékénél kitesszük, hogy az egyik e tudományszak nyilv. rendes tanára az egyetemen, a másik pedig követségi attasé Chinában s mint ilyen pusztá amatőr e téren, körülbelül előre tisztában vagyunk műveik értékével. Egy

másik példa: két egyformán képzett nyelvész írt tanulmányokat a csángókról; a szerző jegyzetében meg kell állapítani, hogy ki-ki mennyi időt töltött a csángók között, mert nem lehet közömbös az, hogy valaki 2—3 heti tartózkodás, vagy másfél évi együttélés után írja le róluk megfigyeléseit.

A tárgyi jegyzetet illetőleg a fent adott meghatározás eléggé tájékoztat teendőnk felől. Alkalmazása mindazon esetekben kívánatos, mikor a mű címe nem fejezi ki egész világosan a benne foglaltak, vagy pedig különböző tárgyú dolgozatokat foglal össze.

A tárgyalás módjára nézve, meg kell jegyeznünk, hogy minő tudományos módszerrel s igényekkel lép fel a szerző. Az olvasóra nézve a legtöbb esetben éppen nem közömbös az, vajjon a keresett munka népszerűen, vagy szigorúan tudományos modorban van-e írva, történelmi, vagy teoretikus irányú, sőt esetleg heveshangú vitairat-e. Ennek megállapítása s rövid jelzése tehát elkerülhetetlen.

A kiadói jegyzetnek szintén megvan a maga fontossága. *Brehm* Állatvilágának magyar kiadásánál pl. e rubrika alatt meg kell jegyeznünk, hogy ez a hazai fauna különös szemmel-tartásával készült, mert sokak előtt éppen ez a tulajdonsága döntő fontosságú lehet.

A bibliografiai jegyzet természetesen a kiadás számáról, esetleg a papír minőségéről, számozott példánynál a folyószámról, továbbá a rétnagságról, lapszámozásról ad felvilágosítást.

A szépirodalmi művek jegyzetekkel való ellátása kevésbé általánosan hangoztatott szükséglet. Nem egy angol népkönyvtár katalógusában az idetartozó művek minden megjegyzés nélkül vannak felvéve, holott a tudományos dolgozatok bő jegyzetekkel vannak ellátva. *Savage* a szépirodalmi művek belső leírását is szükségesnek tartja, de pl. a tárgy megjelölésénél határozottan elítéli a cselekvény menetének túlságosan bő elemzését, mert ezzel csak csökkentjük, vagy teljesen lerontjuk az olvasó érdeklődését. Jegyzeteink e részében szerinte inkább csak általánosságban kell szólnunk, pl. ilyenformán a magyar megyei élet rajza a XIX. század negyvenes éveiben; vagy az afrikai gyémántbányák világából; történelmi regényeknél, színműveknél a korszak megjelölése stb.

A szerzőre vonatkozó jegyzetekben, annak társadalmi állása, életmódja csak az esetben bírhat fontossággal, ha az speciális irányú és tárgyú műveivel összefüggésben áll. Pierre *Loti*-nál pl. helyénvaló az a megjegyzés, hogy a haditengerészetnél szolgált, mert ezzel exotikus leírásainak közvetlenségét bizonyítjuk. Cél-szerű továbbá egy-egy szerzőnél valamely közismert művére hivatkoznunk, mert ezzel is tájékoztathatjuk az olvasót.

Savagenak a szépirodalmi művek belső leírására felállított szabályainak ez a része még elfogadható, az a kívánsága azonban, hogy egyúttal röviden jellemezzük a főszerelőket, szerintem, messze túllépi a könyvek leírásának természetes kereteit s ok nélkül megnehezíti, gyakran egyenest meghiusítja a jegyzetes könyvtári katalógus elkészítését.

Az eddig ismertetett két főcsoport mellett külön emlékezik meg szerzőnk az ifjúsági irodalomról is, mely az angol s amerikai közművelődési könyvtáraknak külön osztályát alkotja.

Az ezekhez készülő jegyzeteknél elsősorban ama kérdés vár eldöntésre, hogy jegyzeteinkkel kihez kívánunk szólni. A gyermekekhez-e, vagy a felnőttekhez. *Savage* az előbbieket mellett foglal állást s csupán a tárgy fontosságának világos kiemelésére, továbbá annak megjelölésére szorítkozik, vajjon fiúk, vagy leányok, avagy mindkét nembeli ifjúság részére valók-e az illető iratok.

A leíró bibliográfiai cikkely kritikai részéről szóló fejezet Ernest A. *Baker* tollából való. *Baker* szerint a legmegbízhatóbb kritikai észrevételeket egy-egy tudomány szakirodalmáról szakemberek által készített kritikai kézikönyvek szolgáltatnák, ilyenek hiányában pedig egy félig minden tárgy speciális kutatóiból s félig könyvtárosokból álló bizottságot kellene alakítani s azt bízni meg e munka végrehajtásával. A bizottság alakítása már azért is szükséges, hogy az egyes speciálisták véleményei ellenőriztessenek s az igazságtól való eltérésüket lehetetlenné tegyék, vagy legalább is megnehezítsék.

Ez általános fejtegetésekhez sorolja még szerzőnk azokat a tanácsokat s útmutatásokat is, melyek a bibliográfiai jegyzetek megvalósításához a gyakorlati élet ír elő. E fejtegetések azonban annyira speciális angolországi viszonyokra illenek, hogy bővebb ismertetésükre kiterjeszkednünk merőben felesleges. Ellenben fel kell hívnunk olvasóink figyelmét az e rész tizedik s utolsó fejezetében található irodalmi összeállításra, mely a fentebb kifejtett szempontok figyelembe vételével készült katalógusokat lajstromozza.

A kötet második része az elsőben felállított szabályokat részletezi, számos gyakorlati példa kapcsán.

Gondosan megszerkesztett tárgymutató rekeszti be a hasznos kötetet.

Dr. Gulyás Pál.